

بزرگان نزد استاد خود به دیوار تکیه نمی‌دادند و دوزانو می‌نشستند و اگر پاسخ سؤال خود را از مباحثهٔ علمی دریافت نمی‌کردند، با استاد جروبخت نمی‌کردند. بزرگان علم و ادب و فرهنگ براساس شواهد زیاد و به تجربهٔ دریافته بودند که احترام به استاد سبب عاقبت به خیری و برکت عمر و ثمردهی علم و سعادت می‌گردد.
اکنون به صورت جزئی و مشخص، به تعدادی از کدهای اخلاق دانشجویی در مواجهه با استاد می‌پردازیم.
دانشجو اخلاقاً باید:

۱. احترام استاد را در هر حالی با گفتار و نوشتار و رفتار حفظ کند.
۲. برای برقراری رابطهٔ سازنده و محترمانه با استاد بکوشد.
۳. افزون بر سپاس‌گزاری زبانی، با جدیت در کار علمی و درسی، عملًا قدردان زحمات وی باشد.
۴. به او به چشم پدر، مادر، برادر یا خواهر بزرگ‌تر دلسوز بنگرد و تذکرها و توبیخ‌های رشدآور و دلسوزانه او را برای رشد خود به جان و دل پذیرا باشد.
۵. در ارزشیابی استادان، بانگاه منصفانه و با هدف رشد و تعالی دانشگاه و رشته تخصصی برخورد کند.
۶. اجازه ندهد پشتسر استاد بدگویی و ساعیت شود یا قیافه، تکه‌کلام، عادات یا رفتارهای خاص وی دستمایه شوхی و طنز قرار گیرد.
۷. با رعایت نظم و آرامش، او را در مدیریت بهتر کلاس یاری دهد.
۸. در صورتی که استاد دربارهٔ دانشجو دچار قضاوت خطا شود، مثلًا در ارزشیابی تحقیق یا کنفرانس یا تصحیح ورقه امتحانی و دادن نمره به او دچار اشتباهی شود، در کمال ادب و فروتنی، به او خاطرنشان کند.
۹. ضعف‌های روشی، مهارتی یا دیگر کاستی‌های او را در کمال احترام و تواضع و متناسب با جایگاه او، در تنها‌یی و مشفقانه تذکر دهد.
۱۰. خطاهای فکری و رفتاری غیرقابل‌چشم‌پوشی بسیار محدود استادنمايان کجا نديش اصلاح‌ناپذير را با حفظ آرامش محیط دانشگاهی، به آرامی و متانت، به مقامات دانشگاه منتقل کند.

هم دوره‌ای‌ها و به‌ویژه همکلاسی‌ها نقش مهمی در رشد علمی و مهارتی و رشد اجتماعی و تعالی شخصیت هر دانشجو دارند، اما شخصیت و روش و منش هریک از آن‌ها می‌تواند برای ما فرصت یا تهدید باشد. بخشی از این فرصت/ تهدید به شخصیت و رفتار آن‌ها بازمی‌گردد، اما بخش مهم دیگر به نوع نگاه و تلقی ما از آن‌ها و نوع برخورد و رفتار ما با آن‌ها بازمی‌گردد. ممکن است به چشم همسفر، یاور، دشمن یا رقیب به آن‌ها نگاه کنیم. نوع برخورد و شیوه مواجهه دانشجویان با یکدیگر می‌تواند زمینه بهره‌گیری و دوستی سازنده و همکاری رشدآور را فراهم کند و بر عکس می‌تواند زمینه ستیز و چالش و نگرانی و حواس‌پرتی و آشتفتگی و نگرانی را مهیا سازد. کدهای اخلاقی زمینه این دوستی و همراهی سازنده و رشدآور و پیشگیری از تنش‌ها و چالش‌های مخرب و بازدارنده را فراهم می‌کنند. حال اگر این هم دوره‌ای‌ها یا همکلاسی‌ها در خوابگاه با دانشجوی مدنظر هم‌اتاقی هم باشند، باز این نقش اهمیت بیشتری می‌یابد.

- اکنون به برخی وظایف اخلاقی جزئی و دستورالعمل‌ها اشاره می‌کنیم. دانشجو اخلاقاً باید:
۱. همکلاسی‌ها/ هم دوره‌ای‌ها را به مثابه یارانی هم‌گروه به شمار آورد که پیروزی و موفقیت آن‌ها پیروزی و موفقیت او را به دنبال می‌آورد.
 ۲. هویت و جایگاه پاراج دانشجویی را پاس بدارد و مدافعان حقوق و مصالح جامعه دانشجویی کشور باشد.
 ۳. به دیگر دانشجویان سوء‌ظن نداشته باشد و بدینی به ایشان را کنار بگذارد.
 ۴. تا جایی که می‌تواند، از یاری و کمک رساندن به ایشان دریغ نکند.
 ۵. ضمن صمیمیت، از شوخی و هجو و تمسخر ایشان بپرهیزد.
 ۶. برای استفادهٔ حداقلی از کلاس و استاد، به حفظ نظم و آرامش سرکلاس اهتمام ورزد و از هر کاری که موجب حواس‌پرتی همکلاسی شود اجتناب کند.
 ۷. از غیبت و حسادت و سخن‌چینی و زیرآب‌زنی نسبت به همکلاسی‌ها پرهیز کند.
 ۸. در برابر دانشجویان کج‌رفتار، با هماهنگی دیگر دانشجویان و استادان و مدیران، در مرحله اول با نصیحت مشفقارانه و در مرحله بعد با درایت و قاطعیت برخورد کند.
 ۹. در برابر انتقادهای سازنده و مشفقارانه دیگر دانشجویان نقدی‌پذیر باشد.
 ۱۰. خوابگاه را خانه خود بداند و بهداشت و نظم و سکوت آنجا را بستر آرامش روحی

و تمرکز فکری و سلامتی جسمی خود و دیگران بشمارد و ضمن تلاش برای حفظ اموال عمومی، در رعایت حقوق هم‌اتاقی‌ها و هم‌خوابگاهی‌ها کوتاهی و غفلت نورزد.

وزارت علوم، تحقیقات، فناوری سندی را با عنوان «نظام نامه اخلاق آموزش» مصوب کرده است. در این نظام نامه، مسئولیت‌های اخلاقی و کدهای اخلاقی کنشگران عرصه آموزش عالی تدوین شده است.^۱ برخی از کدهای اخلاق دانشجویی مذکور در نظام نامه را که فکر می‌کنید در اینجا نیامده‌اند گزارش کنید و مورد بحث قرار دهید.

۲-۳. کدهای اخلاقی در فرایند پژوهشی

اخلاق مربوط به پژوهش در پی آن است که فهم و کاربست حقیقت و رعایت انصاف نسبت به دیگران پابه‌پای یکدیگر پیش بروند و خصلت آسان خواهی ما بر عدالت خواهی و رعایت حق دیگران غلبه نکند.^۲

اخلاقیات در پژوهش‌ها را می‌توان در پنج حوزه اصلی بررسی کرد:

۱. خودفریبی پژوهشگران؛
۲. دستکاری داده‌ها و نتایج؛
۳. سوءاستفاده از آزمودنی‌های انسانی؛
۴. سرقت یافته‌های دیگران؛
۵. سوءاستفاده سازمان‌ها و مقامات از نتایج تحقیق.

تذکر مهم

تمرکز این درس بر روی کرد فردگرایانه از پژوهش است، نه روی کرد سازمانی، به این معنا که کدهای اخلاقی ناظر بر پژوهشگران بررسی می‌شوند و کدهای اخلاقی ناظر به سازمان‌های پژوهشی خود مجال دیگری می‌طلبند.

برخی از کدهای اخلاقی را ذیل اجرای پژوهش بررسی می‌کنیم.

۱. برای مطالعه نظام نامه، ر.ک: وبگاه معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری: edu.msrt.ir

۲. جمعی از نویسنده‌گان، **اخلاق پژوهش**، ص ۵۷۷.